

شورای عالی حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه و مراکز
بهره‌براندازی و نظارت راهبردی

کلیات سند آمایش حوزه‌های علمیه

مقام معظم رهبری علیه السلام:

حوزه‌های علمیه که خاستگاه علمای ربّانی و مرکز تفقّه در دین و تدبیر در امور مسلمین است. لازم است با درک زمان و توجّه به شأن و توقّعی که از آنان در حلّ مشکلات علمی و فکری جوامع و پاسخگویی به اقبال مردم و هدایت آن‌ها و پرورش و تأمین معلّمان و مبلغان و دانشمندان و اساتید و نویسندگان و ائمه جمعه و جماعت و نظریه‌پردازان و جامعه‌شناسان اسلامی وجود دارد، متحوّل شده و به رفع نواقص و مشکلات پرداخته و برای این امور مهمّ خود راهپیا سازند. و این جز با اهتمام علمای اعلام و فقهای عظام علیهم السلام و مشارکت دل‌سوزانه‌ی همه‌ی متصدّیان امور و با استعانت از خدای متعال ممکن نیست.

کلیات سند آمایش
حوزه‌های علمیه

تدوین: دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
آماده‌سازی و چاپ: اندیشکده دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
مدیریت اجرایی: محمد وکیلی
ویرایش: حمیدرضا تیموری
طراحی و صفحه‌آرایی: محمود هدایی

صندوق پستی: ۳۴۳۳ - ۳۷۱۸۵

شماره تماس: ۳۳۱۳۳۲۶۱ - ۰۲۵

آدرس: قم - جمکران - بلوار انتظار - مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی - مدیریت اندیشکده

کلیات سند آمایش حوزه‌های علمیه

دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
ویرایش نخست: بهمن ۱۴۰۰

فهرست مطالب

مقدمه:	۹
ماده ۱: تعاریف و مفاهیم	۱۰
ماده ۲: سند آمایش حوزه‌های علمیه	۱۵
چشم‌انداز حوزه‌های علمیه	۱۵
اهداف کلان	۱۷
مأموریت‌های حوزه‌های علمیه	۱۹
راهبردهای جهت‌دهنده	۲۰
سازمان فضایی مطلوب حوزه‌های علمیه در افق آمایش	۲۶
سطح‌بندی کلان حوزه‌های علمیه	۳۳
۱. سطح ملی (مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه):	۳۴
۲. سطح استانی (مراکز استان):	۳۸
۳. سطح جامع شهرستانی:	۴۲
۴. سطح شهرستانی:	۴۵
ماده ۳: عناوین برنامه‌های اجرایی سند آمایش واحدهای حوزوی	۴۷
عناوین برنامه‌های آموزشی	۴۷
عناوین برنامه‌های پژوهشی	۴۸
عناوین برنامه‌های تبلیغی	۴۹
عناوین برنامه‌های تہذیبی	۵۰
عناوین برنامه‌های مدیریتی	۵۱
ماده ۴: ضوابط اجرایی سند آمایش حوزه‌های علمیه	۵۲

پیش‌گفتار

سرعت تحولات دنیای معاصر، به‌ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، چنان شتاب گرفته که نوسازی و به‌روزرسانی تمام نهادها، از جمله نهادهای دینی و فرهنگی اجتناب‌ناپذیر است. ازاین‌رو با توجه به نقش و جایگاه بی‌بدیل حوزه‌های علمیه در نظام اسلامی و انتظاراتی که از این نهاد مقدس وجود دارد، مدیریت حوزه‌های علمیه فرایندهای تدوین، اصلاح، ارتقا و روزآمدسازی اسناد، مأموریت‌ها، سیاست‌ها، برنامه‌ها، نظام‌نامه‌ها و ساختارهای خود را به‌ویژه در دوره مدیریت حضرت آیت‌الله اعرافی، در اولویت قرار داده است تا بتواند ضمن تحقق این مطالبات و انتظارات، زمینه حضور بیش‌ازپیش حوزه‌های علمیه در میدان علم و عمل و ایفای نقش مثبت در حل مشکلات و معضلات ملی و فراملی را فراهم آورد. دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی، در راستای تحقق این اولویت، ضمن ارج‌نهادن به تلاش‌ها و زحمات چندین ساله‌ای که برای تهیه این اسناد و طرح‌ها توسط معاونت‌ها، دفاتر و مراکز مختلف مدیریت حوزه‌های علمیه صورت گرفته است، نسبت به جمع‌بندی، نهایی‌سازی و چاپ آن‌ها اقدام کرده است. بی‌تردید ارائه نظرات و پیشنهادات سازنده اساتید و صاحب‌نظران حوزوی موجب ارتقای کمی و کیفی این اسناد و طرح‌ها خواهد شد.

لازم به توضیح است نسخه‌های چاپ شده در این مجموعه، برابر با آخرین نسخه‌های مصوب بوده و در صورت هر تغییری، در چاپ جدید اعمال و به علاقه‌مندان عرضه خواهد شد.

مدیریت حوزه‌های علمیه
دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
مدیریت اندیشکده
فروردین ۱۴۰۱ شمسی

مقدمه:

سند آمایش حوزه‌های علمیه به مثابه برنامه‌ای کلان برای ساماندهی حوزه‌های علمیه متشکل از واحدهای حوزوی در پهنه کشور اسلامی ایران، به منظور دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز حوزه‌های علمیه و پاسخ‌گویی حوزه‌های علمیه به نیازهای جامعه و نظام اسلامی و بسترسازی برای تحقق تمدن اسلامی بر پایه معارف قرآن کریم و اهل بیت (علیهم‌السلام)، تدوین شده است. در این سند، با مطالعه «اسناد بالادست»، «مطالعات گذشته»، بهره‌گیری از «مطالعات نهادهای مشابه»، «مطالعات آینده‌پژوهی» و جمع‌آوری «اطلاعات مربوط به وضع موجود»

سازمان حوزه‌های علمیه در کشور و برگزاری «جلسات» متعدد با نخبگان و کارشناسان مرتبط، «الگوی استقرار مطلوب حوزه‌های علمیه» تدوین شده است.

به استناد مصوبه ۹۴۲، شورای عالی حوزه‌های علمیه، «سند آمایش حوزه‌های علمیه» را به شرح زیر تصویب نمود:

ماده ۱: تعاریف و مفاهیم

در این سند اصطلاحات زیر در معانی شرح داده شده به کار می‌روند:

شورای عالی: شورای عالی حوزه‌های علمیه.

مرکز مدیریت: مرکز مدیریت حوزه علمیه قم.

آمایش: برنامه‌ریزی فضایی است که بیان‌کننده چگونگی استقرار فضایی جمعیت، فعالیت‌ها و آثار آن بر سرزمین است.

سند آمایش حوزه‌های علمیه: سند الگوی مطلوب

استقرار حوزه‌های علمیه در سراسر کشور مبتنی بر سند چشم‌انداز حوزه‌های علمیه و با توجه به ویژگی‌های محیطی و مزیت‌های نسبی

(تراکم جمعیتی، توانمندی‌ها و شرایط محلی و منطقه‌ای) است.

واحد حوزوی: مجموعه‌ای از عناصر ساختاری و غیرساختاری، که حداقل در یکی از محورهای «مجاز فعالیت»، «مدیریت» و «تأمین منابع مالی» به مرکز مدیریت حوزه علمیه برادران (شورای عالی حوزه‌های علمیه)، وابستگی داشته و در یک یا چند کارکرد «آموزشی»، «پژوهشی»، «تهدیبی»، «تبلیغی» و «مدیریتی» فعالیت دارد. فهرست انواع واحدهای حوزوی موضوع این سند، به شرح زیر است:

واحدهای موجود: «مدرسه علمیه»، «مدرسه عالی حوزوی»، «مرکز تخصصی»، «مؤسسه آموزش عالی حوزوی»، «مرکز آموزش‌های کاربردی و مهارتی»، «مرکز آموزش زبان»، «مؤسسه آموزش عالی حوزوی تربیت مدرس»، «واحدهای پژوهشی» (شامل پژوهشگاه، پژوهشکده، مؤسسه پژوهشی، مرکز پژوهشی و گروه پژوهشی)، «نشریات علمی پژوهشی»، «انجمن‌های علمی»، «پژوهش سرا»،

«مرکز مطالعات راهبردی حوزه و روحانیت»،
«کتابخانه‌های حوزوی»، «مرکز اسناد و
مدارک حوزه‌های علمیه»، «مراکز مشاوره»،
«مرکز پژوهشی تعلیم و تربیت»، «مرکز
مطالعات و پاسخ‌گویی به شبهات»، «مرکز
اقتصاد مقاومتی»، «مرکز آموزش‌های مجازی
و غیر حضوری»، «مراکز مفتاح»، «مرکز رشد
حوزه‌های علمیه»، «کانون دانش‌آموختگان».
واحدهای پیشنهادی جدید: «دفتر
هماهنگی امور تبلیغ»، «دفتر منابع پایدار» و
«دفتر خدمات مردمی حوزه علمیه».

حوزه علمیه: سازمانی است با هویت منسجم
و یکپارچه، متشکل از تعدادی از «واحدهای
حوزوی»، با کارکردهای «آموزشی»، «پژوهشی»،
«تهدییبی»، «تبلیغی» و «مدیریتی» برای انجام
مأموریت‌های حوزه‌های علمیه، در سه سطح
«ملی»، «استانی» و «شهرستانی»، که برای
پاسخ‌گویی به نیازهای دینی انواع مخاطبان
خود، شامل «طلاب»، «جامعه»، «نظام
اسلامی» و «بین‌الملل»، گسترش یافته است.

چشم‌انداز حوزه‌های علمیه: چشم‌انداز

حوزه‌های علمیه سندی است که مبتنی بر الزامات اسناد فرادست، اهداف بنیادین، قابلیت‌ها و مسائل اساسی حوزه‌های علمیه، دیدگاه نخبگان و مسئولان و منبعث از ظرفیت‌ها با رویکرد آینده‌نگاری تدوین شده است.

مأموریت‌های حوزه‌های علمیه: مأموریت

حوزه‌های علمیه، مبتنی بر الزامات درونی و بیرونی چشم‌انداز، مسیر تحقق آرمان‌ها و ویژگی‌های چشم‌انداز را بیان می‌دارد.

اهداف کلان حوزه‌های علمیه: این اهداف

برگرفته از اسناد فرادست، قابلیت‌ها و مسائل حوزه‌های علمیه در قالب رویکرد تفکر ارزشی احصا و در تدوین سند آمایش حوزه‌های علمیه مبنا قرار گرفته است.

راهبردهای جهت‌دهنده: این راهبردها

جهت‌گیری‌های اصلی و بلندمدت توسعه آتی حوزه‌های علمیه است که براساس قابلیت‌ها، فرصت‌ها و محدودیت‌ها در

مواجهه با چالش‌ها، برای رسیدن به سازمان فضایی مطلوب حوزه‌های علمیه، تعیین می‌گردد.

سازمان فضایی مطلوب حوزه‌های علمیه: منظومه‌ای

منسجم و هم‌پیوند که مبتنی بر «مأموریت»، «اهداف کلان» و «راهبردهای جهت‌دهنده» و در تعامل بین خود، جامعه و نظام اسلامی در افق آمایش، استقرار یافته است.

سطح‌بندی کلان استقرار حوزه‌های علمیه: عبارت

است از نقش‌ها و مأموریت‌های «حوزه‌های علمیه» در مقیاس «ملی»، «استانی» و «شهرستانی» که مبتنی بر سازمان فضایی مطلوب حوزه‌های علمیه، تعیین شده است.

برنامه‌های اجرایی آمایش: مجموعه‌ای از

طرح‌ها، پروژه‌ها، دستورالعمل‌ها و قوانین و مقررات هماهنگ و هم‌راستا که در قالب یک برنامه و بر پایه «راهبردهای جهت‌دهنده» برای تحقق سازمان فضایی مطلوب حوزه‌های علمیه تدوین می‌شود.

کارویژه روحانیت: وظایف و نقش‌های ذاتی و موقعیتی است که روحانیت شیعه در عرصه‌های مختلف، همچون «تعلیم و آموزش»، «تربیت و اخلاق»، «تبلیغ و هدایت»، «تحقیق و اجتهاد» و «سیاست‌گذاری و مدیریت» در پاسخ‌گویی به نیازها و احتیاج‌های «حوزه‌های علمیه»، «نظام اسلامی» و «جامعه» در سطح ملی و بین‌المللی دارد.

ماده ۲: سند آمایش حوزه‌های علمیه

چشم‌انداز حوزه‌های علمیه

مطابق مصوبه ۱۰۰۱ شورای عالی حوزه‌های علمیه، حوزه علمیه در افق ۱۴۰۴ نهادی است: متعالی، مرجع برای نهادهای همسو، مؤثرترین اسوه برای مخاطبان، فراگیر در سطح ملی، پاسخ‌گو و نقش‌آفرین در سطح بین‌الملل و پیشرو در ارائه جامع، متقن و فاخر دین و مکتب اهل بیت (علیهم‌السلام). در این افق حوزه علمیه برخوردار از ویژگی‌های ذیل است:

- مرجعیت عالی رسمیت‌یافته در نظام‌های تهذیبی- تربیتی، آموزشی، پژوهشی و تبلیغی دین؛
- توانمندی در تولید و توسعه دانش، بینش و گرایش دینی فرد و اجتماع، همگام با نهضت علمی و جنبش نرم‌افزاری؛
- پرچمداری استقرار حیات طیبه و تمدن اسلامی در عرصه جهانی؛
- مرجعیت در مهندسی فرهنگ دینی در جهت نهادینه‌سازی دین‌مداری مبتنی بر معارف قرآن و عترت علیهم‌السلام؛
- ایفای نقش هدایتی در عرصه‌های فرهنگی، سیاسی و اجتماعی نظام و جریان‌دادن دین در زندگی فردی، اجتماعی و حاکمیتی؛
- تقویت و تعمیم فرهنگ جهاد و شهادت، ایثارگری و ولایتمداری میان امت اسلامی با تأکید بر همگرایی و وحدت؛
- توانمندی در پیشگیری و مقابله با جنگ نرم جهانی، انحرافات، خرافات و ابزارها و روش‌های تخریبی دشمنان در عرصه مقابله با دین؛

- مرجعیت در تبیین و ترسیم فرهنگ اصیل مهدویت؛
- سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری جامع‌نگر، پویا و هوشمند در حوزه؛
- دارای سازمان هم‌افزا، هماهنگ، همگرا، متوازن، رسمی، چابک، پاسخ‌گو و غیرموازی؛
- دارای منابع و سرمایه‌های انسانی متخصص، خلاق، توانمند و مؤثر؛
- بهره‌مند از فناوری‌های مناسب و روزآمد با حفظ شیوه و سنت‌های سلف صالح؛
- مستقل از نظر مالی؛
- دارای نظام نظارتی هدایتگر و سازنده.

اهداف کلان

- اهداف کلان سند آمایش واحدهای حوزوی همان اهداف سند چشم‌انداز حوزه‌های علمیه است که به قرار زیر است:
۱. فعال در فهم اجتهادی و جامع دین، با تکیه بر فقه حکومتی و رویکرد فقه جواهری.

۲. تأمین و تربیت جامع و متوازن عالمان و فقیهان وارسته و توانمند در عرصه‌های آموزشی، پژوهشی، تبلیغی، تهذیبی و مدیریتی.
۳. تأمین و تولید علم و اندیشه و فرهنگ متقن و متناسب با نیاز جوامع هدف و در تراز جهانی، مبتنی بر آموزه‌های قرآن و مکتب اهل بیت علیهم‌السلام.
۴. تبلیغ کارآمد، فراگیر، هدایت‌گر و پاسخ‌گو به نیازهای دینی جامعه و نظام.
۵. حضور فعال، مؤثر و برجسته در عرصه‌های فرهنگی و تمدنی در سطح بین‌الملل.
۶. ایجاد سازمانی «چابک»، «کارآمد»، «فراگیر»، و متکی بر «دانش» و «ارزش» و «سنت‌های اصیل حوزوی».
۷. نقش آفرینی فعال و مؤثر در مدیریت تحولات فرهنگی و اجتماعی و سیاسی همسو با نظام اسلامی.
۸. دستیابی به علوم اجتماعی و انسانی بر پایه آموزه‌های وحیانی، در راستای استقرار تمدن جهانی اسلام.

۹. ایفای نقش مؤثر در طراحی، زمینه‌سازی و استقرار نظام‌های اجتماعی اسلام.

مأموریت‌های حوزه‌های علمیه

۱. استنباط، تبیین و تعمیق آموزه‌های اسلام و مکتب تشیع در عرصه‌های مختلف علوم و معارف اسلامی به‌ویژه فقه؛
۲. تبیین روشمند و صیانت هوشمندانه از اسلام ناب و مکتب تشیع؛
۳. نظریه‌پردازی و تولید علم در حوزه‌های مختلف علوم اسلامی - انسانی؛
۴. تربیت نیروی انسانی برای رفع نیازهای دینی جامعه، نظام اسلامی و حوزه‌های علمیه؛
۵. تبلیغ، ترویج، تثبیت و تعمیق ارزش‌ها و معارف اسلامی در سطح ملی و فراملی؛
۶. پشتیبانی و حمایت از نظام اسلامی و هدایت در جهت تحکیم، تقویت و اعتلای آن؛
۷. تلاش برای تحقق تمدن اسلامی براساس آیات قرآن کریم و آموزه‌های اهل بیت (علیهم‌السلام)؛

راهبردهای جهت‌دهنده

راهبردهای جهت‌دهنده ناظر به مأموریت‌های حوزه‌های علمیه که جهت‌گیری‌های اصلی و بلندمدت توسعه آتی حوزه‌های علمیه را نشان می‌دهد و براساس قابلیت‌ها، فرصت‌ها و محدودیت‌ها در مواجهه با چالش‌ها، برای رسیدن به سازمان فضایی مطلوب حوزه‌های علمیه تدوین شده است و به شرح زیر تعیین می‌گردد:

الف) راهبردهای ناظر به تولید و بسط علم

۱. ارتقای نظام‌های آموزشی و پژوهشی کنونی با رویکرد اجتهادی در همه رشته‌ها؛
۲. تولید علم، نظریه‌پردازی، نقد نظریه‌ها و بومی‌سازی دانش در حوزه‌های مختلف علوم اسلامی - انسانی و تبیین صحیح اسلام ناب و مکتب تشیع با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین.
۳. گسترش نهادهای دانش‌بنیان، مشارکت با نهادهای نظام اسلامی در توسعه مرزهای علمی

و دانش‌کشور و زمینه‌سازی برای بهره‌مندی
مخاطبان از تخصص‌ها و نوآوری‌های علمی
دانش‌آموختگان.

ب) راهبردهای ناظر به تربیت نیروی انسانی

۱. ارتقای سطح آموزشی، تربیتی و پژوهشی
حوزه‌های علمیه در سراسر کشور؛
۲. گسترش و توسعه نظام‌مند دروس خارج
حوزه‌های علمیه ناظر به درختواره حوزه‌های
دانشی؛
۳. راه‌اندازی و توسعه رشته‌های تخصصی
متناسب با درختواره حوزه‌های دانشی در
سطح حوزه‌های علمیه؛
۴. تولید محتوای آموزشی رشته‌های تخصصی؛
۵. تأسیس و توسعه واحدهای تربیت مدرس و
کادر اجرایی؛
۶. ساماندهی حوزه‌های علمیه شهرستانی با
هدف پاسخ‌گویی به مأموریت‌های جدید، در
 قالب اصلاح عملکرد، ارتقا و ادغام؛
۷. طراحی نظام جامع آموزش‌های مهارتی -

کاربردی متناسب با نیازهای حوزه علمیه،
جامعه و نظام اسلامی؛

۸. راه‌اندازی نظام‌مند واحدهای آموزش مهارتی
- کاربردی به منظور توانمندسازی طلاب و
دانش‌آموختگان؛

۹. آشناسازی هدفمند و حداکثری جمعیت در
سن ورود به حوزه علمیه، به منظور جذب
داوطلبان مستعد آموزشی، تربیتی و با انگیزه
در سطح کشور؛

۱۰. طراحی و استقرار سازکار مناسب برای
استعدادیابی و هدایت تحصیلی طلاب ناظر
به کارویژه‌های روحانیت؛

۱۱. ایجاد و گسترش کانون‌های دانش‌آموختگی
در حوزه‌های علمیه به منظور همگرایی،
هم‌افزایی، ارتباط مؤثر و تبادل تجربیات
دانش‌آموختگان در راستای افزایش سطح
علمی و تربیتی آنان.

ج) راهبردهای ناظر به تبلیغ دین اسلام

۱. بازنگری و اصلاح ساختار و شرح وظایف

- مدارس علمیه و ارکان آن با هدف تحقق مأموریت و ارتقای کارکردهای تبلیغی حوزه‌های علمیه؛
۲. بازنگری و اصلاح ضوابط و قوانین مربوط به تأسیس و توسعه واحدهای آموزشی با هدف تحقق مأموریت‌های تبلیغی حوزه‌های علمیه مانند «معرفی و پیش‌بینی ظرفیت‌های تبلیغی»، «تعیین کادر علمی و مدیریتی تبلیغی» و «مهارت‌افزایی و تربیت نیروهای تبلیغی»؛
۳. جهت‌دهی نظام تربیتی حوزه‌های علمیه برای پاسخ‌گویی به مأموریت‌های تبلیغی در راستای تجهیز دانش‌آموختگان حوزه به فنون و مهارت‌های روزآمد تبلیغی؛
۴. ساماندهی و حمایت از هنرمندان حوزوی با هدف تبلیغ هنری دین و تولید محتوای فاخر تبلیغی؛
۵. جهت‌دهی فعالیت‌های تبلیغی به سمت استفاده بهینه از فناوری‌های نوین برای نشر اندیشه و فرهنگ مکتب اهل بیت (علیهم‌السلام)؛
۶. زمینه‌سازی جهت ایجاد جایگاه قانونی برای حضور حوزه‌های علمیه در نهادها، شوراها و

کمیته‌های تصمیم‌ساز در عرصه دین و فرهنگ در سطح ملی، بین‌المللی، استانی و شهرستانی؛

۷. زمینه‌سازی جهت حضور رسمی مبلغان حوزوی در کارویژه‌های تبلیغی نظام اسلامی، جامعه و بین‌الملل با تأکید بر عرصه‌های مسجد و نظام آموزشی تربیتی کشور؛

۸. ایجاد تعامل، هماهنگی و هم‌افزایی میان نهادهای با ماهیت حوزوی و منسوب به حوزه، برای استفاده از ظرفیت‌ها و استعدادها و امکانات یکدیگر در عرصه تبلیغ؛

۹. ارتباط مؤثر، تعامل و حمایت از مراکز فرهنگی، دینی و مذهبی غیرحوزوی و بهره‌گیری از ظرفیت آن‌ها در تبلیغ دین؛

۱۰. سامان‌دهی و انسجام‌بخشی قانونمند و حمایت و پشتیبانی علمی، بصیرتی و محتوایی از فعالان غیرحوزوی در عرصه تبلیغ دین.

د) راهبردهای ناظر به پشتیبانی از نظام اسلامی و تحقق تمدن اسلامی

۱. بازنگری و اصلاح ساختار و شرح وظایف

ستادی و صفی حوزه‌های علمیه متناسب با
نیازهای نظام و تحقق تمدن اسلامی؛

۲. تربیت نیروهای متخصص، متعهد، کارآمد،
انقلابی برای پاسخ‌گویی به نیازهای نظام
اسلامی؛

۳. استقرار الگوی مطلوب و نظام‌مند در
مناسبات و تعاملات حوزه‌های علمیه با نظام
اسلامی و سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی؛
۴. زمینه‌سازی جهت ایجاد جایگاه قانونی
برای تحقق مرجعیت حوزه‌های علمیه در
مهندسی فرهنگ دینی و ایفای نقش هدایتی
در عرصه‌های فرهنگی، سیاسی و اجتماعی
نظام اسلامی برای رسیدن به تمدن
اسلامی؛

۵. زمینه‌سازی جهت ایجاد جایگاه قانونی
برای حضور دانش‌آموختگان حوزه‌های
علمیه در کارویژه‌های روحانیت در عرصه نظام
اسلامی در سطح بین‌المللی، ملی، استانی و
شهرستانی؛

۶. هم‌افزایی، هم‌گرایی، تعامل و حمایت از

فعالان حوزوی و غیرحوزوی و بهره‌گیری از ظرفیت آن‌ها در عرصه تحقق تمدن اسلامی.

سازمان فضایی مطلوب حوزه‌های علمیه در افق آمایش

مهم‌ترین ویژگی‌های سازمان فضایی مطلوب حوزه‌های علمیه در سطح کشور در سال ۱۴۱۴ به شرح ذیل می‌باشد:

- دارای ساختار چندسطحی، چندعملکردی و توزیع‌یافته در سطح کشور است؛
- مرجع و اثرگذار در سیاست‌گذاری و راهبری دینی و فرهنگی نظام اسلامی است؛
- واجد نظام آموزشی، تربیتی و پژوهشی با رویکرد تبلیغی و پاسخ‌گو است؛
- تربیت‌کننده دانش‌آموختگان حوزوی متخصص و نقش‌آفرین در کارویژه‌های روحانیت است؛
- محوریّت «جذب، تربیت و به‌کارگیری» دانش‌آموختگان حوزوی با ساختاری غیرمتمرکز بر عهده حوزه علمیه قم با جایگاه محوری در تربیت طلاب در سطوح

عالی و حوزه‌های علمیه استانی و شهرستانی
با سطح‌بندی تعیین شده، در سراسر کشور
است؛

● تفکیک نقش ستاد مرکزی، ستادهای واسط
و صف، متناسب با نقش‌ها و وظایف
حوزه‌های علمیه در کشور انجام شده است؛
● تربیت روحانی، مبتنی بر نیاز حوزه‌های
علمیه، جامعه و نظام اسلامی و بین‌الملل
صورت گرفته است؛

● میان ظرفیت و تعداد واحدهای حوزوی
با نیازهای محلی، منطقه‌ای و ملی تناسب و
توازن ایجاد شده است؛

● مسئولیت ابتدایی در تأسیس و توسعه
واحدهای حوزوی مورد نیاز در هر شهرستان
بر عهده علما، فرهیختگان و خیرین همان
شهرستان است؛

● توسعه کیفی مبتنی بر «جذب هدفمند»،
«تربیت متعالی» و «به‌کارگیری مؤثر»
دانش‌آموختگان بر توسعه کمی رجحان دارد؛
● تأمین نیازهای دینی مناطق محروم و مناطقی

که در معرض آسیب‌های عقیدتی قرار دارند
با استقرار واحدهای حوزوی یا حضور مستمر
دانش‌آموختگان حوزوی مورد توجه ویژه قرار
گرفته است؛

● خودکفایی مالی از طریق ایجاد و گسترش
منابع پایدار و هدایت حمایت‌های مالی
دولتی و غیردولتی جهت ایجاد زیرساخت‌ها و
تأمین هزینه فعالیت حوزه‌های علمیه، راهبرد
مسلط بر تأسیس و توسعه حوزه‌های علمیه در
سراسر کشور شده است؛

● حوزه‌های علمیه در سطح ملی و استانی به
صورت فعال در امر مدیریت و سیاست‌گذاری
کلان امور دینی کشور و استان‌ها حضور
دارند؛

● حوزه‌های علمیه در سطح شهرستانی در
مدیریت معنوی و دینی جامعه خود ایفای
نقش می‌نمایند؛

● ارتباط و همکاری تعریف‌شده و مشخصی
بین حوزه‌های علمیه در سطح ملی، استانی
و شهرستانی با اشخاص حقیقی و حقوقی

زیر برای تحقق مأموریت‌ها و اهداف کلان حوزه‌های علمیه ایجاد شده است:

◇ مراجع معظم تقلید (در امور مراودات علمی،

پاسخ‌گویی مسائل دینی و وجوهات)؛

◇ نمایندگان ولی فقیه در استان‌ها و ائمه جمعه؛

◇ شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای فرهنگ

عمومی، شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی، ستاد

اقامه نماز، ستاد امر به معروف و نهی از منکر،

ستاد زکات و شورای هماهنگی تبلیغات و ...؛

◇ مساجد (شورای سیاست‌گذاری پشتیبانی

امور مساجد، کانون‌های فرهنگی مساجد، ائمه

جماعات، هیئت‌های امنای مساجد و خدام)؛

◇ آموزش‌وپرورش (آموزشگاه‌ها، مهدهای کودک،

اردوگاه‌ها، دفتر همکاری حوزه و آموزش‌وپرورش)؛

◇ مؤسسات آموزش عالی (واحد‌های آموزش

عالی، پژوهشگاه‌ها، نهاد نمایندگی ولی فقیه در

دانشگاه‌ها، خوابگاه‌ها و ...)؛

◇ نهادهای اجتماعی (پایگاه‌های بسیج، هلال

احمر، بهزیستی، کمیته امداد، مؤسسات خیریه،

خانه‌های سالمندان، مراکز نگهداری کودکان

بی‌سرپرست، آسایشگاه‌های معلولین و جانبازان،
مراکز ترک اعتیاد و (...)

◇ سازمان اوقاف و امور خیریه و تولیت‌های
اعتاب مقدسه و بقاع متبرکه؛

◇ سازمان حج و زیارت (بعثه‌ها، کاروان‌های حج
و کاروان‌های عتبات مقدسه، تورهای زیارتی)؛

◇ نهادهای فرهنگی (فرهنگ و ارشاد اسلامی،
سازمان تبلیغات اسلامی، ستاد راهیان نور،
حوزه هنری سازمان تبلیغات، سینماها،
سالن‌های نمایش، کانون‌ها و مجتمع‌های
فرهنگی، فرهنگ‌سراها و ...)؛

◇ نهادهای مردمی مذهبی (هیئت‌های مذهبی،
جلسات قرائت قرآن، جلسات خانگی و ...)؛

◇ نهادهای پیرا حوزوی (مرکز مدیریت حوزه‌های
علمیه خراسان و اصفهان، مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه خواران، جامعه الزهرا، جامعه
المصطفی العالمیه، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه
علمیه، مرکز خدمات حوزه‌های علمیه، مؤسسه
آموزشی پژوهشی امام خمینی، دانشگاه امام
صادق، دانشگاه مفید، دانشگاه علوم اسلامی

رضوی، مدرسه عالی شهید مطهری، دانشگاه

باقرالعلوم علیه السلام، دانشگاه قرآن و حدیث، دانشگاه

ادیان و مذاهب و...؛

◇ نهادهای نظامی (عقیدتی سیاسی نیروهای

مسلح)؛

◇ نهادهای سیاسی، احزاب، اتحادیه‌ها، انجمن‌ها؛

◇ نهادهای ادیان رسمی کشور (کلیسا، کنیسه،

عالمان دینی، انجمن‌ها و سایر اماکن دینی

غیراسلامی و...؛

◇ نهادهای دینی اهل سنت (مساجد اهل سنت،

مدارس دینی اهل سنت، علما و ائمه جمعه اهل

سنت و...؛

◇ نهادهای قضایی (قوه قضائیه، دادگستری،

دادستانی، شوراهای حل اختلاف، زندان‌ها،

کانون‌های اصلاح و تربیت و...؛

◇ نهادهای غیردولتی و بخش خصوصی

(شهرداری‌ها، دهیاری‌ها، مناطق آزاد و ویژه

اقتصادی، ستاد اجرایی فرمان امام، بنیاد

مستضعفان و...؛

◇ نهادهای اقتصادی و تجاری (بازارها، پاساژها،

مجموع‌های تجاری، شرکت‌ها، معادن و
کارخانه‌های تولیدی؛

◇ مراکز ورزشی (باشگاه‌های ورزشی، سالن‌های
ورزشی، ورزشگاه‌ها و...)

◇ مراکز تفریحی (تورهای گردشگری، اماکن
گردشگری و تاریخی، موزه‌ها، شهر بازی،
پارک‌ها و بوستان‌ها، سواحل، اردوگاه‌ها،
کافی‌نت، گیم‌نت، خانه‌های بازی)؛

◇ مراکز عمومی خدماتی (بیمارستان‌ها و مراکز
درمانی، ایستگاه‌ها و پایانه‌های حمل‌ونقل
جاده‌ای، ریلی، هوایی و دریایی)؛

◇ نهادهای فعال در فضای مجازی و فعالان
هنری (سایت‌های خبری، فرهنگی، شبکه‌های
اجتماعی، تولیدکنندگان محتوا (فیلم و انیمیشن)،
تولیدکنندگان بازی‌ها و سرگرمی‌ها و...)

◇ رسانه‌ها و فعالان آن (صداوسیما، شبکه‌های
ماهواره‌ای، روزنامه‌ها و مجلات، ناشران و...)
◇ نهادهای مالی (بانک‌ها و صندوق‌های
قرض‌الحسنه، بورس، بیمه‌ها و...)
◇ نهادهای بین‌المللی (نمایندگی‌های فرهنگی

وابسته به وزارت امور خارجه، سازمان ارتباطات،
مؤسسات بین‌المللی فرهنگی و اجتماعی مانند
سازمان ملل، یونسکو، سازمان فرهنگی کشورهای
اسلامی آیسکو، و...؛
♦ سایر دستگاه‌های اداری کشور.

سطح‌بندی کلان حوزه‌های علمیه

حوزه‌های علمیه در سراسر کشور باید
متناسب با رسالت و مأموریت خود، در چهار
عرصه «تولید و بسط علم»، «آموزش و تربیت
نیروی انسانی»، «تبلیغ و ترویج معارف
اسلامی در جامعه» و «هدایت، نظارت و ارشاد
نظام اسلامی» فعال بوده و ایفاکننده نقش
باشند.

بر این پایه، متناسب با ظرفیت‌ها و
قابلیت‌های حوزه‌های علمیه در سراسر
کشور «سطح‌بندی حوزه‌های علمیه» با
هدف تقسیم وظایف، پوشش کل کشور و
انجام کامل مأموریت‌ها به شرح زیر انجام
می‌شود. در این سطح‌بندی، میزان بسط

و گسترش و استقرار هریک از «واحدهای حوزوی» که در ماده یک، تعریف شده است، به عنوان ظرفیت‌های مورد تأیید سند آمایش حوزه‌های علمیه، بیان شده است.

۱. سطح ملی (مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه):

دامنه مأموریتی:

● «مدیریت، راهبری و نظارت بر فعالیت حوزه‌های علمیه استانی و شهرستانی»، «تربیت طلبه»، «سیاست‌گذاری و راهبری واحدهای حوزوی»، «مشارکت فعال و مؤثر در سیاست‌گذاری عرصه دین و فرهنگ در نظام اسلامی»، «تبلیغ دین در داخل و خارج از کشور»، «مدیریت پژوهش و نظریه‌پردازی در زمینه‌های مورد نیاز حوزه علمیه، جامعه و نظام اسلامی و بین‌الملل»، «تعامل و همکاری با مراجع معظم تقلید برای گسترش معارف اسلامی»، «همکاری و هماهنگی با سایر نهادهای حوزوی در تبلیغ و ترویج معارف اسلامی و پژوهش در علوم اسلامی».

کارکرد آموزشی:

● در حوزه علمیه قم انواع واحدهای آموزشی زیر می‌توانند مستقر شوند، «مدرسه علمیه»، «مدرسه عالی حوزوی»، «مرکز تخصصی»، «مؤسسه آموزش عالی حوزوی»، «مجتمع آموزش عالی حوزوی»، «کرسی‌های درس خارج»، «مرکز آموزش‌های کاربردی و مهارتی»، «مرکز آموزش زبان حوزه»، «مرکز آموزش‌های مجازی و غیرحضوری».

● طراحی و اجرای دوره‌های آموزشی در همه «سطوح تحصیلی» (سطح ۱ تا ۵)، راه‌اندازی و تأسیس تمامی رشته‌ها و گرایش‌های تخصصی حوزه‌های دانشی علوم اسلامی، راه‌اندازی دوره‌های آموزشی غیرحضوری، تدوین متون درسی و تأمین و تربیت استاد مورد نیاز رشته‌ها و گرایش‌های تخصصی حوزه‌های دانشی علوم اسلامی.

● حوزه علمیه قم، ظرفیت جذب و تربیت طلبه از «سراسر کشور» برابر ظرفیت تعیین‌شده، در

«سطوح عالی» (سطح ۲ تا ۵) در همه رشته‌ها و گرایش‌های تخصصی حوزه‌های دانشی علوم اسلامی، به صورت حضوری و غیرحضوری را دارد. پذیرش طلبه سطح ۱، تنها در محدوده استان قم و به صورت محدود از داوطلبان ممتاز یا دارای مدرک کارشناسی به بالا از سایر استان‌ها انجام می‌گیرد.

● طراحی و اجرای دوره‌های آموزشی کاربردی مهارتی، ویژه طلاب در حال تحصیل و طلاب دانش‌آموخته سراسر کشور.

کارکرد پژوهشی:

● در حوزه علمیه قم انواع واحدهای پژوهشی زیر می‌تواند مستقر گردد. «پژوهشگاه»، «پژوهشکده»، «مؤسسه پژوهشی»، «مرکز پژوهشی»، «گروه پژوهشی»، «کتابخانه حوزوی»، «مرکز اسناد حوزه علمیه»، «انجمن علمی»، «پژوهش‌سرا»، «مراکز مطالعاتی» و «اندیشکده».

● ساماندهی و هماهنگی بین واحدهای

پژوهشی حوزوی برای پاسخ‌گویی به نیازهای
پژوهشی حوزه علمیه، جامعه، نظام اسلامی و
بین‌الملل.

کارکرد تهذیبی تربیتی:

- در حوزه علمیه قم، «مراکز مشاوره حوزوی»
به صورت خودگردان برای ارائه خدمات به
طلاب و خانواده آن‌ها و عموم مردم مستقر
می‌گردد.

کارکرد تبلیغی:

- استقرار واحدهای «ستاد همکاری‌های
حوزه و آموزش و پرورش»، «مرکز رسانه و فضای
مجازی»، «ستادهای راهبری موضوعی»، «مرکز
تربیت مبلغ معلم» در حوزه علمیه قم خواهد
بود.
- «محوریت در سیاست‌گذاری‌های عرصه دین
و فرهنگ» با کمک سایر ارکان نظام در سطح
کشور.
- شناسایی آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی

کشور و مشارکت با دستگاه‌های ملی برای
کاهش آسیب‌ها.

● هماهنگی بین نهادهای تبلیغی داخل کشور.

کارکرد مدیریتی:

● استقرار واحدهای «مرکز مدیریت حوزه‌های

علمیه»، «مراکز مفتاح»، «مرکز رشد حوزه‌های

علمیه»، «کانون‌های دانش‌آموختگان» در حوزه

علمیه قم خواهد بود.

● مدیریت احیای موقوفات و منابع پایدار

حوزه‌های علمیه کشور.

● حضور فعال در جریان‌ات و حرکت‌های

اجتماعی، سیاسی و دینی کشور.

● بسترسازی استقرار و بکارگیری دانش‌آموختگان

حوزوی در کارویژه‌های روحانیت در سطح کشور.

۲. سطح استانی (مراکز استان):

در شهرستان مرکز استان‌های کشور، این

حوزه‌های علمیه با نقش و وظایف زیر فعالیت

می‌کنند:

دامنه مأموریتی:

● «مدیریت، راهبری و نظارت بر فعالیت حوزه‌های علمیه شهرستانی»، «تربیت طلبه»، «تبلیغ دین در سطح استان»، «مدیریت پژوهش و نظریه‌پردازی در زمینه‌های مورد نیاز حوزه‌های علمیه، جامعه، نظام اسلامی و بین‌الملل»، «تعامل و همکاری با ارکان نظام اسلامی در سطح استان»، «حمایت و پشتیبانی علمی و معنوی از دانش‌آموختگان مستقر در کارویژه‌های روحانیت در سطح استان».

کارکرد آموزشی:

● استقرار «مدارس علمیه»، «مرکز آموزش‌های کاربردی و مهارتی»، «مؤسسات آموزش عالی حوزوی»، «مراکز تخصصی»، «کرسی‌های درس خارج فقه و اصول» در حوزه علمیه استانی خواهد بود.

● اجرای رشته‌ها و گرایش‌های تخصصی مطابق درختواره حوزه‌های دانشی و نقشه اجرایی آن در حوزه علمیه استانی انجام می‌شود.

● حوزه‌های علمیه استانی، تنها از محدوده استان خود امکان جذب و تربیت طلبه سطح یک را دارند.

● جذب و پذیرش داوطلبان دارای مدرک کارشناسی به بالا، تنها در حوزه علمیه مرکز استان امکان‌پذیر است.

کارکرد پژوهشی:

● امکان استقرار «پژوهشکده»، «مؤسسه پژوهی»، «مرکز پژوهشی»، «گروه پژوهشی»، «پژوهش‌سرا»، «کتابخانه حوزوی»، «انجمن علمی»، «نشریه علمی پژوهشی» در این حوزه‌های علمیه وجود دارد.

● تولید علم در سطح توسعه مرزهای علوم اسلامی و نظریه‌پردازی در رشته‌ها و گرایش‌های تخصصی حوزه‌های دانشی علوم اسلامی.

کارکرد تبلیغی فرهنگی:

● «مرکز تربیت مبلغ معلم» در حوزه علمیه استانی ایجاد می‌شود.

● «محوریت در سیاست‌گذاری‌های عرصه دین و فرهنگ» با کمک سایر ارکان نظام در سطح استان.

● شناسایی آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی استان و مشارکت با دستگاه‌های استانی برای کاهش آسیب‌ها.

● هماهنگی میان نهادهای تبلیغی داخل استان.

کارکرد تهذیبی و تربیتی:

● «مراکز مشاوره حوزوی» به صورت خودگردان، برای ارائه خدمات به طلاب و خانواده آن‌ها و عموم مردم در حوزه علمیه استانی ایجاد می‌شود.

● برنامه‌ریزی اجرای دوره‌های اخلاقی و معنوی برای عموم مردم.

کارکرد مدیریتی:

● استقرار «مدیریت استانی حوزه علمیه»، ایجاد منابع پایدار برای حوزه‌های علمیه استانی و

شهرستانی، ایجاد «کانون دانش‌آموختگان».

● حضور فعال در جریان‌ات و حرکت‌های

اجتماعی، سیاسی و دینی استان.

● شناسایی کارویژه‌های روحانیت در سطح

استان و بسترسازی به‌کارگیری دانش‌آموختگان

حوزوی در آن.

۳. سطح جامع شهرستانی:

در شهرستان‌های غیر مرکز استان و با

«جمعیت معتنابه» یا «واحد‌های حوزوی»

فعال، حوزه علمیه جامع شهرستانی با نقش

و وظایف زیر فعالیت می‌کنند. حوزه‌های

علمیه جامع شهرستانی که منطبق بر

معیارهای فوق هستند در پانزده شهرستان

به شرح: بابل، بناب، خوی، آبادان، دزفول،

رفسنجان، سبزوار، نیشابور، خمینی‌شهر،

کاشان، نجف‌آباد، زابل، بروجرد، شهریار و

اسلامشهر، استقرار می‌یابند.

دامنه مأموریتی:

- «تربیت طلبه»، «تبلیغ دین در سطح شهرستان»، «تعامل و همکاری با ارکان نظام اسلامی در سطح شهرستان»، «حمایت و پشتیبانی علمی و معنوی از دانش‌آموختگان مستقر در کارویژه‌های روحانیت در سطح شهرستان».

کارکرد آموزشی:

- استقرار یک یا چند «مدرسه علمیه»، مرکز «آموزش‌های کاربردی و مهارتی»، «مراکز تخصصی»، «کرسی‌های درس خارج فقه و اصول»، اجرای دوره‌های آموزشی در «سطوح تحصیلی ۱ تا ۳».
- اجرای رشته‌ها و گرایش‌های تخصصی مطابق درختواره حوزه‌های دانشی و نقشه اجرایی آن.
- جذب و پذیرش طلبه سطح ۱ در این حوزه‌های علمیه تنها از محدوده استان خود امکان‌پذیر است.

کارکرد پژوهشی:

- استقرار «گروه پژوهشی»، «انجمن علمی».
- تحقیق و پژوهش در علوم اسلامی در سطح حوزه علمیه جامع شهرستانی.

کارکرد تبلیغی و فرهنگی:

- «محوریت در سیاست‌گذاری‌های عرصه دین و فرهنگ» با کمک سایر ارکان نظام در سطح شهرستان.
- شناسایی آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی شهرستان و مشارکت با دستگاه‌های شهرستانی برای کاهش آسیب‌ها.
- هماهنگی میان نهادهای تبلیغی داخل شهرستان.

کارکرد تهذیبی تربیتی:

- ایجاد «مراکز مشاوره حوزوی» به صورت خودگردان، برای ارائه خدمات به طلاب و خانواده آن‌ها و عموم مردم.

- برنامه‌ریزی اجرای دوره‌های اخلاقی و معنوی
برای عموم مردم.

کارکرد مدیریتی:

- استقرار واحد «دفتر حوزه علمیه جامع
شهرستانی».
- ایجاد «کانون دانش‌آموختگان».

۴. سطح شهرستانی:

این دسته از حوزه‌های علمیه در سایر
شهرستان‌های کشور با نقش و وظایف زیر
فعالیت می‌کند:

دامنه مأموریتی:

- «تربیت طلبه»، «تبلیغ دین در سطح
شهرستان»، «تعامل و همکاری با ارکان نظام
اسلامی در سطح شهرستان»، «حمایت و
پشتیبانی علمی و معنوی از دانش‌آموختگان
مستقر در کارویژه‌های روحانیت در سطح
شهرستان».

کارکرد آموزشی:

- استقرار یک یا چند مدرسه علمیه.
- اجرای حداکثر دو رشته تخصصی از رشته‌ها و گرایش‌های تخصصی حوزه‌های دانشی علوم اسلامی حداکثر تا سطح ۳.
- پذیرش طلبه سطح ۱ تنها از داخل شهرستان محل استقرار حوزه علمیه.

کارکرد پژوهشی:

- تحقیق و پژوهش در علوم اسلامی در سطح مدارس علمیه مستقر در حوزه علمیه.

کارکرد تبلیغی فرهنگی:

- «محوریت در سیاست‌گذاری‌های عرصه دین و فرهنگ» با کمک سایر ارکان نظام در سطح شهرستان.
- شناسایی آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی شهرستان و مشارکت با دستگاه‌های شهرستانی برای کاهش آسیب‌ها.

- هماهنگی بین نهادهای تبلیغی داخل شهرستان.

کارکرد تهذیبی تربیتی:

- ایجاد «مراکز مشاوره حوزوی» به صورت خودگردان، برای ارائه خدمات به طلاب و خانواده آن‌ها و عموم مردم .
- برنامه‌ریزی اجرای دوره‌های اخلاقی و معنوی برای عموم مردم.

کارکرد مدیریتی:

- استقرار واحد «دفتر حوزه علمیه شهرستان»، ایجاد «کانون دانش‌آموختگان».

ماده ۳: عناوین برنامه‌های اجرایی سند آمایش واحدهای حوزوی

عناوین برنامه‌های آموزشی

- برنامه جامع جذب و پذیرش هدف‌مند داوطلبان ورود به حوزه‌های علمیه؛
- برنامه جامع نظام‌های آموزشی حوزه (بلندمدت، کوتاه‌مدت و...)

- برنامه اجرایی درختواره رشته‌ها و گرایش‌های تخصصی حوزه‌های دانشی علوم اسلامی؛
- برنامه جامع استعدادسنجی و هدایت تحصیلی؛
- برنامه جامع تربیت مدرس دروس عمومی و تخصصی؛
- برنامه جامع تدوین متون آموزشی عمومی و تخصصی.

عناوین برنامه‌های پژوهشی

- برنامه جامع نظام آموزش پژوهش محور حوزه‌های علمیه؛
- برنامه جامع گسترش و توزیع متوازن و نظام‌مند ظرفیت‌های پژوهشی حوزه‌های علمیه؛
- برنامه جامع تأسیس، توسعه و حمایت از نهادهای علمی، پژوهشی، تحقیقاتی و دانش‌بنیان حوزه‌های علمیه؛
- برنامه جامع انسجام‌بخشی به شبکه‌های تولید، نشر و کاربست دانش در حوزه‌های مختلف علوم اسلامی - انسانی.

عناوین برنامه‌های تبلیغی

- برنامه جامع تبلیغ در مساجد و اعیان مقدسه و بقاع متبرکه؛
- برنامه جامع تبلیغ در آموزش و پرورش و آموزش عالی؛
- برنامه جامع تبلیغ در نهادهای فرهنگی؛
- برنامه جامع تبلیغ در نهادهای اجتماعی (کمیته امداد، هلال احمر، بهزیستی، بنیاد شهید، زندان‌ها)؛
- برنامه جامع تبلیغ در نهادهای نظامی؛
- برنامه جامع تبلیغ در نهادهای سیاسی، احزاب، اتحادیه‌ها، خیریه‌ها، انجمن‌ها، نمایندگان ادیان رسمی؛
- برنامه جامع تبلیغ در دستگاه‌های اداری کشور؛
- برنامه جامع تبلیغ در نهادهای غیردولتی و بخش خصوصی؛
- برنامه جامع تبلیغ در عرصه هنر، فضای مجازی و رسانه‌ها؛

- برنامه جامع تبلیغ در عرصه بین‌الملل؛
- برنامه جامع ارتباط و همکاری تبلیغی حوزه‌های علمیه و نهادهای پیرا حوزوی (جامعة المصطفی، حوزه علمیه خواهران و...)

- برنامه جامع ارتباط و همکاری تبلیغی حوزه‌های علمیه و نهادهای دینی اهل تسنن؛
- برنامه جامع به‌کارگیری از ظرفیت اقشار همسوبا مأموریت‌های تبلیغی حوزه علمیه؛
- برنامه جامع تولید و نشر محتوای تبلیغی.

عناوین برنامه‌های تهذیبی

- برنامه جامع تحول تربیتی و تهذیبی حوزه‌های علمیه؛
- برنامه جامع فعالیت‌های قران و حدیث حوزه‌های علمیه؛
- برنامه جامع خدمات مشاوره طلاب و خانواده ایشان؛
- برنامه جامع تربیت مردم محور در حوزه‌های علمیه با هدف رشد معنوی و دینی جامعه؛

عناوین برنامه‌های مدیریتی

- برنامه جامع ساختار سازمانی ستادی و صفی
حوزه‌های علمیه؛
- برنامه جامع تربیت کادر ستادی و صفی
حوزه‌های علمیه؛
- برنامه جامع ساماندهی کالبدی واحدهای
حوزوی موجود؛
- برنامه جامع احیا و ایجاد موقوفات و منابع
پایدار حوزه‌های علمیه در جهت خودکفایی؛
- برنامه جامع همکاری و ایفای نقش حوزه‌های
علمیه در مدیریت و سیاست‌گذاری‌های کلان
دینی و فرهنگی کشور؛
- برنامه جامع ایجاد، بسترسازی تحقق
کارویژه‌های روحانیت در جامعه و نظام
اسلامی؛
- برنامه جامع نظام ارتباطی، حمایتی و نظارتی
دانش‌آموختگان؛
- برنامه جامع آموزش‌های مهارتی کاربردی
طلاب؛

● برنامه جامع ارتباط و همکاری حوزه‌های
علمیه و نهادهای حوزوی.

ماده ۴: ضوابط اجرایی سند آمایش حوزه‌های علمیه

۱. مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه موظف است با رعایت سیاست‌های کلی سند چشم‌انداز، سند آمایش حوزه‌های علمیه، نسبت به ساماندهی واحدهای حوزوی موجود و تأسیس و توسعه واحدهای حوزوی آتی طبق سند تفصیلی آمایش حوزه‌های علمیه که به تصویب شورای گسترش حوزه‌های علمیه خواهد رسید، اقدام نماید. این اقدامات باید به نحوی انجام گیرد که پاسخ‌گویی به نیازهای جغرافیایی، توزیع منابع، ساماندهی منطقی هزینه‌ها و ارتقای کیفی مأموریت‌های حوزه‌های علمیه مد نظر قرار گیرد.

۲. مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه موظف است ظرف یک سال پس از تصویب این

سند، برنامه‌های اجرایی ماده ۳ آن را تدوین و برای بررسی و تصویب به شورای عالی ارائه نماید.

۳. مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه موظف است در راستای عملیاتی کردن این سند، آن را به عنوان سند بالادستی خود قرار داده و مفاد آن را مبنای تدوین برنامه بلندمدت، طرح‌ها، بودجه و ساختار موجود و آتی خود قرار دهد.

۴. مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه موظف است گزارش سالانه وضعیت اجرای سند آمایش حوزه‌های علمیه را در قالب شاخص‌های معین در عرصه‌های «آموزشی»، «پژوهشی»، «تبلیغی»، «تهذیبی» و «مدیریتی» به همراه آسیب‌ها، نواقص احتمالی و پیشنهادهای اصلاحی، تهیه و به شورای عالی ارائه نماید.

